

Zebedeus en het ganzenbord van Wisse

tekst: Koos Meinderts
illustraties: Annette Fienieg

Hoogland & Van Klaveren 2023 - €17,50 - ISBN 9789089674081

Groep
5-6 (NL)
Leerjaar
1-4 (B)
Thema's
op reis gaan
toeval en het lot
heimwee en
vertewee

Op een dag krijgt Zebedeus de Beer een ganzenbord opgestuurd, afkomstig van ene Wisse, die hem een goeie hand van gooien wenst. Even later staat Zilver voor de deur, een sneeuw witte gans die Zebedeus uitnodigt hem te volgen. Het is de start van een wonderlijk avontuur van toeval en geluk, van vallen en opstaan. Maar wie is Wisse? *Zebedeus en het ganzenbord van Wisse* is een lichtvoetig, maar ook filosofisch reisverhaal over het leven – een spel dat je niet kunt winnen, maar ook niet verliezen. Je kunt het alleen maar spelen.

1 Vooraf

Zebedeus speelt in dit verhaal een potje ganzenbord. Niet zomaar een potje ganzenbord, maar een potje als metafoor voor het leven. Zebedeus is een echte twijfelaar en een toevallige worp met de dobbelsteen 'dwingt' hem het spel te starten 'naar waar het lot ons brengt'. Met een rugzak vol Onontbeerlijke Dingen voor Onderweg gaat hij op pad. De brug-van-heen-en-nooit-meer-terug is het startpunt van zijn reis. Onderweg komt Zebedeus allerlei personages tegen: van Ongure Figuren tot

Ocke Olaf Octaaf, Gaspel de dwerg en het liegbeest. Allen laten hem zien dat hij zich moet laten sturen door het lot, dat hij vrijheid zal vinden, maar dat zoeken leuker is dan het uiteindelijk vinden. Avonturenmoede en de constatering dat alles een keer ophoudt en elk begin een eind in zich draagt, laten het boek tot een eind lopen. Een prachtig boek met diepere lagen die voor de leerlingen misschien weleens te diep zijn, maar jou zeker laten glimlachen.

2 Introductie boek in de klas

Laat de cover van het boek zien en lees de titel voor. Stel de leerlingen enkele vragen:

- Zebedeus en Wisse zijn namen. Van wie denk je dat de namen zijn?
- De beer en de gans liggen niet in het gras. Wat zijn ze aan het doen? Waaraan zie je dat ze op pad zijn? Waar zullen ze naartoe gaan en wat zit er in de tas van de beer? De beer heeft ook een wandel-

stok bij zich. Zijn ze op een lange tocht of maken ze een korte wandeling?

- Lees de tekst op de achterkant voor. Stel nogmaals de vraag: wie is Zebedeus en wie is Wisse? Wat is de naam van de gans?
- Wie heeft er weleens ganzenbord gespeeld? Vind je het een leuk spel? Hoe gaat het spel? Hoe ziet het bord eruit?

3 Voorlezen

De vragen die gesteld worden zijn geïnspireerd op de methode 'boekgesprekken' van Aidan Chambers.

Doel van de vragen:

- De leerlingen verwerven informatie uit gesproken taal.
- De leerlingen leren dat iemands gedrag en bepaalde gebeurtenissen invloed hebben op het beeld dat je van die persoon hebt.
- De leerlingen verwoorden hun mening.
- De leerlingen ontdekken dat beschrijvingen uit het boek op hun eigen leven toepasbaar zijn.
- De leerlingen leggen verbanden.

Lees de hoofdstukken uit het boek in volgorde voor (of laat het een van de leerlingen doen). Stel vragen na het voorlezen. Je kunt alle vragen stellen of een selectie maken.

Lees het hoofdstuk 'Start' (p. 7-11).

Stel vragen na afloop:

- Wat heeft Zebedeus van Wisse gekregen?
- Wat maakt het ganzenbord speciaal?
- Wanneer start het spel voor Zebedeus?
- Wisse schrijft in zijn brief: 'Het is een spel en geen wedstrijd.' Wat bedoelt hij daarmee? En wat bedoelt hij met: 'Je

kunt het niet winnen, maar ook niet verliezen. Je kunt het alleen spelen.'

- Welke vraag zou je aan Zebedeus willen stellen?

Lees het hoofdstuk 'Rufus en Ralf' (p. 30-33). Stel vragen na afloop:

- Wat vind je van Rufus en Ralf? Vind je ze aardig? Waarom wel of niet?
- Wat vind je van Zebedeus? Vind je hem aardig? Waarom wel of niet?
- Wie is de gans waar Rufus en Ralf over praten? Wat vind je van de gans, of kun je dat nog niet zeggen op basis van de informatie die je hebt gekregen?
- Welke tips wil je Zebedeus geven en wat zou je tegen Rufus en Ralf willen zeggen?

Lees het hoofdstuk 'Een brief naar huis' (p. 52-56) Stel vragen na afloop:

- Zebedeus zegt dat zijn dagen voorspelbaar waren. Wat is de betekenis van voorspelbaar? Is jouw dag voorspelbaar? Waarom vinden sommige mensen het fijn dat hun dag voorspelbaar is?
- Zebedeus zegt: 'Stel je voor dat je alles van tevoren al wist, dan was een reis maken niks aan, dan was een avontuur geen avontuur meer.' Ben je het met Zebedeus eens? Zou jij willen weten wat er morgen gaat gebeuren? Waarom wel of niet?

Lees het hoofdstuk 'Mari' (p. 57-60). Stel vragen na afloop:

- Mari is een marionet. Wat is een marionet?
- Waarom is Mari weggelopen?
- Denk je dat het een lastige keuze was voor Mari om weg te lopen?
- Mari is nu vrij, maar vindt dat een beetje eng. Kun je je voorstellen dat ze zich zo voelt?

Lees het hoofdstuk 'De Zevende Hemel' (p. 102-108). Stel vragen na afloop:

- Wat is de zevende hemel? Hoe zou je die tekenen? Is het een fijne plek of juist een minder fijne plek?
- Als iemand zegt dat hij in de zevende hemel is, hoe zou diegene zich dan voelen? Ziet de zevende hemel er voor iedereen hetzelfde uit?
- Zebedeus en Koenraad hebben het ontzettend naar hun zin. Ze zijn gelukkig. Wat is gelukkig zijn? Hoe voelt dat?

Wordt iedereen van hetzelfde gelukkig?

- Zebedeus lijkt het verleden vergeten te zijn: hij is een beer zonder bagage. Is het goed als je je verleden vergeet of heb je het verleden nodig?

Lees het hoofdstuk 'Jan' (p. 144-150). Stel vragen na afloop:

- Kun je je voorstellen dat veel mensen bang zijn voor onweer? Wat doe jij als je ergens bang voor bent? Ben je dan minder bang? Vraag aan de leerlingen om elkaar tips te geven om ergens minder bang voor te zijn.
- Jan zegt: 'Ik ben langzaam aan het verdwijnen, er wordt steeds minder in mij geloofd.' Waar is Jan bang voor? Hoe zou je zijn angst kunnen verminderen?
- Het is niet fijn als mensen niet meer aan je denken, je kunt je eenzaam en ongelukkig voelen. Wat zou je tegen Jan willen zeggen om hem blijer te maken? Zou Jan minder doorzichtig worden na al jullie lieve woorden?

4A Verwerking: Ganzenbord

Doel:

De leerlingen maken een ganzenbordspel met plaatsen en personages uit hun eigen omgeving.

Sluit aan bij kerndoel 49: *De leerlingen leren over de mondiale ruimtelijke spreiding van bevolkingsconcentraties en godsdiensten, van klimaten, energiebronnen en van natuurlandschappen zoals vulkanen, woestijnen, tropische regenwouden, hooggebergten en rivieren.*

Benodigdheden:

- A3-papier (eventueel heeft de leerkracht hier al een leeg ganzenbord op getekend)
- potloden en stiften

1. Bekijk het ganzenbord van het boek. Wijs enkele afbeeldingen aan en vraag de

leerlingen wat er in het verhaal gebeurde. Kunnen ze ook benoemen hoe Zebedeus zich op dat moment voelde en wie hij tegenkwam?

2. De leerlingen werken samen in groepjes van drie. Ze maken een ganzenbordspel met plaatsen en personages uit hun eigen leven. Ze denken allereerst na over belangrijke personen in hun omgeving. Dit kan bijvoorbeeld een leerkracht zijn, een broer of zus, een ouder, een sportleraar, maar ook Sinterklaas, de paashaas of God. Ieder groepje kiest vijf personages. Vervolgens denken ze na over belangrijke plekken. Zebedeus bezocht de zee, het bos, een brug, de bergen en een dorpsplein. Welke belangrijke plekken zijn er in de omgeving van de leerlingen? Wonen jullie aan het strand, is er een plein, een speel-

tuin, een bos, een rivier of misschien een mooi gebouw? De leerlingen kiezen vijf plekken. Laat ze minstens drie plekken in de natuur kiezen.

Tot slot bedenken de leerlingen een gebeurtenis die symbool staat voor 'de put'. Wat is een vervelende situatie waarin je terecht kunt komen en waarbij je iemand anders nodig hebt om eruit te komen?

De groepjes hebben nu elf vakjes voor het ganzenbord bedacht. De andere vakjes op het bord blijven leeg. De vakjes die de leerlingen bedacht hebben zijn:

- vijf personages
- vijf plekken
- de put

De leerlingen maken nu het ganzenbordspel. Ze tekenen de elf vakjes op het bord en nummeren deze. Ze bepalen zelf welke elf vakjes een tekening krijgen en welke niet.

3. De leerlingen hebben een ganzenbordspel getekend. Laat ze het spel spelen en evalueren. Wat kan er beter? Is er nog iets extra's nodig? Laat de leerlingen aanpassingen doen aan het bord als daar tijd voor is.

4B Verwerking: Dobbelen zonder dobbelsteen

Doel:

De leerlingen bedenken hoe je een spel kunt spelen zonder dobbelsteen.

Sluit aan bij kerndoel 34: *De leerlingen leren zorg te dragen voor de lichamelijke en psychische gezondheid van henzelf en anderen.*

Benodigdheden:

- pen en papier
- materiaal passend bij de ideeën van de leerlingen

1. Lees het hoofdstuk 'Zevensprong' (p. 79-83). Wat doet Zebedeus om de weg te kiezen?

- Stel, je hebt geen dobbelsteen en je wilt een spel spelen waarbij een dobbelsteen nodig is. Zou je dan net als Zebedeus zes richtingen kunnen maken, de richtingen kunnen nummeren, tien rondjes kunnen draaien, stoppen, kijken naar welk cijfer je wijst en zoveel stappen vooruit kunnen zetten? Is dit een handige manier? Waarom wel of niet?
- Wat had Zebedeus nog meer kunnen doen op de Zevensprong?

2. Zebedeus draaide niet alleen rondjes om zijn weg te bepalen. Hij telde bijvoorbeeld ook het aantal knopen op zijn jas en de Ongure Figuren speelden kop of munt. In het boek wordt gezegd dat je lot bepaald wordt. Praat met de leerlingen over het lot.

- Wat wordt er bedoeld met het lot? Hoe komt het lot tijdens het spelen van een spel naar voren? Heb je invloed op het cijfer dat je dobbelt of op het gooien van kop of munt?

Middels de werkvorm 'wandel-wissel uit' wisselen de leerlingen ideeën met elkaar uit over hoe je zonder dobbelsteen toch kunt bepalen hoeveel stappen er gezet mogen worden. Niet meer dan zes, en misschien zelfs achteruit. De leerlingen lopen door het lokaal en als de leerkracht klappt, zoeken ze een maatje om hun idee mee uit te wisselen. Ze luisteren naar elkaar en laten elkaar uitspreken. In de tweede ronde vertellen ze welk idee ze al gehoord hebben en wat hun eigen idee is. In de derde ronde vertellen ze wederom welke ideeën ze gehoord hebben en wat hun eigen idee is.

De leerlingen hebben veel ideeën gehoord, nu is het tijd om de beste manier te kiezen. Ze werken samen in tweetallen. Samen schrijven ze een handleiding. Ze kiezen één manier hoe het spel zonder dobbelsteen gespeeld kan worden. Om tot een keuze te komen, denken ze zelf na over de twee beste manieren die ze tijdens ‘wandel-wissel uit’ gehoord hebben. Ze vertellen elkaar waarom dit goede ideeën zijn, vervolgens kiezen ze samen één manier uit. Ze beschrijven deze manier in een handleiding: wat doe je eerst en wat daarna? Ze beschrijven ook een voorbeeld. Vervolgens denken ze na over valsspelen en het oplossen van onenigheden. Wat kun je doen als iemand valspeelt? Hoe kun je een onenigheid tijdens het spel oplossen? Dit beschrijven de leerlingen ook in hun handleiding.

Enkele mogelijkheden om het spel zonder dobbelsteen te spelen:

- Fiches met nummers op de kop op tafel leggen. De leerlingen draaien een fiche om.
- Een spin op de computer aanzetten.
- Een speelkaart uit iemands hand trekken.
- Een happertje vouwen.

3. De leerlingen presenteren hun handleiding aan de klas. Een aantal leerlingen uit de klas geeft een tip en een top. Als er op school voldoende bordspellen zoals ganzenbord aanwezig zijn, of de leerlingen hebben zelf een ganzenbord gemaakt bij verwerkingsopdracht A, dan kunnen ze het spel met hun eigen regels spelen.

5 Verder lezen

In *Regenboog Rea* door Laura Ellen Anderson wil Rea graag net als haar vrienden in Weerlanden magische krachten bezitten. In een (verboden) reis naar de aarde ontdekt ze haar innerlijke krachten. Of laat je meeslepen in een bizarre tocht vol wilde dieren, aardmannen, heimwee en een levensgevaarlijke berglor. Je leest het in *De toch niet zo eenzame tocht van Torre* door Annekarijn Overduin.

De klassieker *De tovenaars van Oz* door L. Frank Baum mag ook niet ontbreken. Het ultieme verhaal over een reis, jezelf vinden of kwijtraken, verlangen en thuiskomen. Er is in 2020 een prachtige hervertelling verschenen door Margaretha van Andel met illustraties van Marieke Nelissen.

Colofon

© Stichting Lezen (2023)

Deze publicatie is mede mogelijk gemaakt door een bijdrage vanuit het leesbevorderingsprogramma de Bibliotheek op school (Stichting Lezen/Koninklijke Bibliotheek).

Auteur

Patsboem! Educatief

Vormgeving

Judith Schoffelen &
Erik olde Hanhof

lezen.nl